

Det andet europæiske møde om måger

I dagene 18.-21. september 1997 mødtes 35 europæiske måge-entusiaster i Høve, Vestsjælland, til det andet europæiske møde om måger. Deltagerne kom fra Finland, Irland, Estland, Sverige, Tyskland, Danmark, Norge, Holland og England, og udgjorde en broget forsamling spændende fra hitjægere til genetikere. Mødet var arrangeret af Kjeld Pedersen fra Zoologisk Museums Ringmærkningscentral i København.

Spændvidden i forsamlingens interesser afspejlede sig i foredragene, der gik lige fra undersøgelser af slægtskabsforholdene i Sølv/Silde/Middelhavssølvmågegruppen vha. mitokondrisk DNA over problemer angående arts- og aldersbestemmelse til tekniske spørgsmål om holdbarhed af plastikringe. I alt blev der holdt en snes foredrag og præsenteret 12 posters. Men nok så vigtigt var de talrige uformelle kontakter.

Sølv/Sildemåge-komplekset

Blandt de interessante foredrag var et af Dorit Liebers og Andreas Helbig fra Vogelwarte Hiddensee (Universitetet i Greifswald). De har sat sig for at undersøge de komplicerede slægtskabsforhold i den cirkumpolært udbredte gruppe af Sølv- og Sildemåger med afstikkere til nogle af de andre store måger. På grundlag af forskelle i mitokondrisk DNA viser det sig – selvfølgelig – at tingene er mere komplicerede end hidtil antaget (og det var kompliceret nok). Der er ikke tvivl om, at de næste par års forskning med inddragelse af yderligere materiale fra Sibirien og området mellem Sorteha-

vet og Aralsøen vil kaste helt nyt lys over Sølvmågegruppens slægtskabsforhold. Dorit Liebers foredrag gav et par smagsprøver. For en snes år siden blev de gulbenede former af Sølvmåger fra Middelhavet og Sortehavet foreslået udskilt som en egen art med i hvert fald tre racer, heraf én i Middelhavet (*michahellis*) og én i Sortehavet (*cachinnans*). Nu viser undersøgelserne så, at der øjensynligt er meget stor forskel mellem disse to racer (der måske mødes i den allervestligste del af Sortehavet), så det kan ende med, at de må spaltes op i to distinkte former. Omvendt ser der ud til at være ret store genetiske ligheder mellem de nord-europæiske Sølvmåger og den sortvingede sildemågelignende *heuglini* fra den russiske ishavskyst. Denne form har man været uenig om hvor hørte til. Russerne har traditionelt betragtet den som en Sølvmåge, mens andre har kaldt den en Sildemåge.

Et sølvmågemateriale fra Murmansk-området viser ret stor heterogenitet, tilsyneladende med et indslag af "sortehavs/middelhavs-gener" i bestanden, noget man også ser i de gulbenede indlandspopulationer i Polen og Tyskland. Så måske er der på et tidligere tidspunkt sket et fremstød af middelhavssølvmåger mod nordøst, svarende til det fremstød, der i disse år finder sted i Mellem- og Vesteuropa.

Det igangværende fremstød af *cachinnans* og *michahellis* til Østersøområdet blev bl.a. beskrevet af Christian Cederroth fra Sverige. De første svenske fund blev – til svenske hitjægers frustration, kunne man forstå – gjort af en dansker (Kjeld Pe-

dersen), bl.a. på baggrund af en aflæsning af en ringmærket fugl i 1993. I 1995-96 eksploderede antallet, så der nu er registreret flere hundrede fugle. I begyndelsen blev der kun set 1.- og 2.-vinters fugle, siden også adulte. Det er et udpræget sydøstligt fænomen, idet de fleste svenske observationer er fra Gotland, Öland, Skåne og Blekinge. I Danmark ses disse fugle især på Bornholm, i SØ-Sjælland (mod nord til København), og Møn og Falster. De første ses i juli, og de fleste forsvinder igen i løbet af november. Ringfund viser, at der også tidligere har været *cachinnans*-måger i Østersøområdet, så måske er det slet ikke et nyt fænomen.

Og at disse mågeformer skulle være overset, er ikke så utænkeligt endda. Der udspandt sig i hvert fald flere ophedede diskussioner om hvordan man egentlig kan kende de forskellige kræ fra hinanden. Englænderne fik især sved på panden ved tanken om, at det muligvis kunne være så vanskeligt at kende *heuglini* fra de lysryggede vesteuropæiske Sildemåger (*graellsii*), at de – oh gys – overså dem! Og endnu mere sved på panden skabte det, da Norman van Swelm fra Holland udsatte deltagerne for et udvalg på 50 dias med opgaven: hvad er det for en måge? Ingen klarede eksamen til 13, bedste mand kom med et korrekt bud på henved 3/4 af billederne, vel svarende til et jævnt 8-tal. Især syntes den store variation blandt unge hollandske Sildemåger at snyde deltagerne.

Andre resultater

Lars Jonsson fortalte om Østersøens Sildemåger. Blandt andet ser det ud til, at vestnorske Sildemåger så småt er ved at sprede sig ind i Østersøen. Som noget forholdsvis nyt kunne han på grundlag af omhyggelige observationer af yngre fugle vise, at en del af de unge Sildemåger ikke bliver i vinterkvarteret i Afrika, men allerede 1 år gamle er tilbage i yngleområdet. De fælder svingfjerene i marts-maj inden trækket, så der er friske fjer at flyve hjem på. Når fuglene ankommer til Østersøen, har de altså friske fjer, men enkelte ikke-fældede svingfjer afslører dem som et-årige, selvom de på mange måder ser ældre ud. Et lignende fældningsmønster findes også hos *heuglini*-mågerne fra Nordrusland, som overvintrer i den Persiske Golf og Østafrika, mens de vesteuropæiske Sildemåger, der overvintrer i Sydvesteuropa og Nordvestafrika, ikke fælder i vinterkvarteret.

Lars Jonsson fremsatte den teori "at det er sexet at være hvid" (for en måge), men at det samtidig er problematisk, idet de hvide fjer er mere udsat for nedbrydning af ultraviolet lys. UV-lys er især kraf-

tigt i troperne, og derfor er de måger, der overvintrer i troperne, nødt til at indgå et kompromis mellem sort og hvidt, idet en hvid oversidefjerdragt ville blive så slidt i vinterkvarteret, at den ikke ville kunne klare trækket til ynglepladserne. Derfor fælder de langdistancetrækkende sortvingede måger (*fuscus*, *heuglini*) – ligesom den lyse *thayeri* – i vinterkvarteret inden forårstrækket. En spændende teori for en blegnæbbet skandinav!

Risto Juvaste berettede om de finske populationer af Sølvmåger og Sildemåger. Bestanden af Sildemåger i Finland er opgjort til omkring 6200 par og er i aftagen. De fleste yngler i indlandet i ganske små kolonier på 20-30 par. Det må derfor have kostet en betydelig arbejdsindsats at ringmærke de mange tusinde måger, som er blevet forsynet med nummererede plastikringe i de senere år. Han viste iøvrigt klart farvemærkningens fordele, idet gemeldingsraten blot er nogle få procent uden, men over 50% med anvendelse af farveringe. Siden 1993 er omkring 10000 Sølvmåger og Sildemåger blevet farvemærket i Finland, hvilket har givet mulighed for at studere trækforholdene i detaljer.

Dette belyste Ronald Klein ved hjælp af aflæsninger af måger på lossepladserne i Mecklenburg. De nordlige bestande af Sølvmåger ankommer først for alvor til området i januar-marts, og de unge fugle forbliver her i to vintre, før de vender tilbage til yngleområdet. Blandt de lokale måger er der stor forskel i trækforholdene mellem forskellige kolonier. Fugle fra Rügen besøger i vid udstrækning det sydøstlige Danmark og den tyske østersøkyst, men går kun undtagelsesvist til det indre af Tyskland og til nordsødkysten. Fugle fra Wismar-området – blot 100 km vestligere – kommer kun i ringe udstrækning til Danmark, men træffes i stort tal i det tyske indland, bl.a. i Ruhr-området.

Selvom de store måger dominerede mødet, var der også nyt om Stormmågen, bl.a. fra Estland. Herfra præsenterede Kalev Rattiste en af verdens længstvarende populationsundersøgelser, idet Stormmågekolonierne i Matsalu-reservatet har været studeret intensivt siden 1962. I hele denne periode er det lykkedes at holde bestanden af voksne fugle individuelt mærkede, og de enkelte fugles reder og ungeproduktion m.v. er kendt. Et virkeligt imponerende langsigtet projekt. Den ældste fugl blev 26 år, men kun 9% af de lagte æg blev til voksne fugle, der nåede at yngle. Den mest produktive alder var 7-8 år, men det var kun en mindre gruppe af fugle, der virkelig havde succes. De, der blev særlig gamle, var også dem, der gennem hele livet var mest succesfulde, idet de også som yngre havde været bedre til at producere unger,

som selv overlevede og senere kom ind i ynglebestanden. Nogle fugle er altså bedre "ynglere" end andre, ikke fordi de lægger flere æg, men fordi de har en bedre ynglesucces. Halvdelen af ynglefuglene i Rattiste's koloni producerede 87% af de unger, der blev gamle nok til selv at yngle.

Næste europæiske mågemøde

Mødet viste, at der er en masse spændende undersøgelser i gang på mågefronten. Måger er interessante af mange grunde. De er talrige og forholdsvis lette at studere, og bestandene er i stadig bevægelse, hvilket giver gode muligheder for at stu-

dere økologisk tilpasning, evolution og reaktion på menneskeskabte ændringer i omgivelserne. Samtidig er de så udpræget en del af de fleste menneskers dagligdag. Og så er de en udfordring rent bestemmelsesmæssigt.

Det næste europæiske mågemøde afholdes i Holland i 1998. For at sikre deltagelse fra Øst-europa blev det besluttet at lægge en "told" på konferenceafgiften for vesteuropæiske deltagere, for herigennem at betale rejseudgifter for et antal øst-europæere.

Pelle Andersen-Harild & Kjeld Pedersen

Manuskripter efterlyses!

Tilgangen af medlemmer, der ønsker at modtage Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift (DOFT) fortsætter. Vi er nu oppe på et oplag på 4500, hvilket fastholder DOFT som et af de ornitologiske fagtidsskrifter, der udgives i størst oplag.

Desværre er tilgangen af manuskripter vigende. Det kan der være mange årsager til, hvoraf en dalende motivation blandt danske amatørornitologer for at foretage undersøgelser og publicere resultaterne desværre nok er den vigtigste. I redaktionen nægter vi dog at tro, at der ikke er gang i mange projekter rundt omkring. DOFs forskellige faglige symposier f.eks. på Mandø i 1994 og rovfuglegruppens 25-års jubilæumsmøde i Kongskilde sidste år viste i hvert fald, at der er en meget stor interesse blandt medlemmerne for fagligt arbejde, idet mere end 100 meldte sig til begge disse arrangementer. (I senere numre af DOFT kommer en række artikler med resultater af Rovfuglegruppens arbejde.)

Usikkerhed om hvordan man griber en undersøgelse an og bearbejder resultaterne kan være en hindring for mange. Derfor planlægger DOFs videnskabelige udvalg at afholde en workshop til efteråret, hvor alle interesserede kan få et kursus i disse emner og få hjælp til at se på allerede indsamlet materiale.

Under alle omstændigheder er der masser af opgaver at tage fat på. Der er stadig meget, som amatørornitologer kan bidrage med, og ikke mindst medlemmerne af DOFs faglige grupper bør arbejde seriøst på at få resultaterne af deres indsats gjort tilgængelige for andre i form af artikler i DOFT. Om et år er der 100-års jubilæum for den danske "opfindelse" af ringmærkningen. I den anledning planlægger vi et særnummer af DOFT, hvorfor bearbejdninger af ringmærkningsdata vil være særlig velkomne.

For at sikre det faglige niveau i DOFT har redaktionen fra og med i år formaliseret bedømmelsen af manuskripter til afhandlinger. Fremover vil de som en fast regel blive vurderet af to uvildige såkaldte referees, ligesom det er kutyme blandt andre fagtidsskrifter. Det skal ingen dog lade sig skræmme af. Redaktionen hjælper meget gerne med at bringe manuskripterne i orden, inden de sendes til referee-behandling. I det hele taget gør vi i redaktionen, hvad vi kan for at hjælpe bidragyderne med at lave gode artikler. Så du har ingen undskyldning for ikke at hale dine undersøgelsesresultater op af skrivebordsskuffen og komme i gang. Dine resultater imødeses med spænding af mere end 4000 DOF-medlemmer!

Redaktionen